

✓ сприяти підвищенню конкурентоспроможності провідних галузей економіки шляхом використання механізмів приватно-державного партнерства, поліпшення умов доступу вітчизняних компаній до джерел довгострокових інвестицій, забезпечення галузей економіки високопрофесійними кадрами менеджерів, інженерів і робочою силою, підтримки експорту продукції з високою доданою вартістю і раціональної захисту внутрішніх ринків з урахуванням міжнародної практики в цій галузі.

Список літератури

1. Наука — єдиний резерв для глобального розвитку [Електронный ресурс] / Шимон Перес / — Режим доступа : <http://yes-ukraine.org/ua/news/ekonomika-mira-segodnya-polnostyu-globalizirovana-shimon-peres>

УДК 330.131.7

А. В. Максимова,

викладач кафедри банківської справи,
Криворізький економічний інститут
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

МЕТОДИЧНІ ПРОБЛЕМИ СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ В УКРАЇНІ

Кожен банк, як елемент банківської системи, підпадає під дію ризиків, які залежать від внутрішньої бізнес-моделі розвитку фінансової інституції та зовнішніх умов, що, в свою чергу, визначаються макроекономічною специфікою країни її походження та діяльності. У банківсько-орієнтованій системі, що історично формувалася в Україні найбільш суттєвим ризиком для банків, а отже системи в цілому, постає кредитний ризик, пов'язаний з втраченою кредитоспроможністю позичальників.

Кредитний ризик можна визначити як ймовірність втрат, пов'язаних з непередбачуваними змінами якості активів.

Стрес-тестування кредитного ризику найчастіше проводиться у формі *стрес-тестування ризику портфелю кредитів фізичних та юридичних осіб*. Специфіка кредитного ризику полягає в тому, що він не може бути пов'язаний із зміною одного параметру, як у випадку з валютним ризиком. Кількісно виміряти кумулятивний ефект множини факторів ризику — досить непросте завдання. При цьому, факторів ризику по різному себе поведуть при нормальних

умовах бізнесу та при стресових ситуаціях, таких як фінансові кризи [1]. Відтак, ризик портфелю корпоративних та роздрібних кредитів передбачає створення сценаріїв, за якими піддаються дії стресів такі показники як вартість застави, кредитний рейтинг позичальників тощо. Наприклад, кредитний рейтинг позичальників свідчить про очікувану ймовірність їх дефолту. Саме для покриття очікуваних втрат і формуються відповідні загальні резерви під кредитні ризики. Під час оцінки кредитного ризику важливого значення набуває ефективність відповідної системи кредитних рейтингів клієнтів банку, що можуть бути як зовнішніми (наприклад, рейтинги Fitch або Moody's), так і внутрішніми, розробленими департаментом ризик-менеджменту банку. В залежності від рейтингу банк присвоює кожному позичальнику відповідний показник ймовірності збитків. Найчастіше використовується наступна модель для оцінки кредитного ризику:

$$\text{Втрати} = \text{Сума кредиту} \times \text{Ймовірність дефолту} \times \\ \times \text{Рівень втрат при дефолті.}$$

У якості стрес-тесту можна розглядати зміну ймовірності дефолту або ж рівня втрат. При стрес-тестуванні використовуються так звані матриці переходів, що відображають ймовірності зміни кредитного рейтингу позичальників за певний період часу. Дані матриці, складені у відповідності до заданих шоків ситуацій, дозволяють розраховувати обсяг переоцінки кредитних портфелів. Важливим фактором, що підвищує рівень кредитного ризику є зниження вартості вимушеного продажу майна, що виступає забезпеченням за кредитними операціями банків. У даному випадку, стрес-тестування може будуватися на оцінці зміни обсягу та структури кредитного портфелю внаслідок 10 %, 20 %, 50 % зниження ринкової вартості застави. Градаційні рівні визначаються експертним шляхом з огляду на історичні екстремальні значення волатильності цін на ринку нерухомості чи інших товарів, що виступають заставою.

Варто зазначити, що для розрахунку необхідного економічного капіталу банку використовується метод VaR, у той час як стресс-тестування лише фіксує максимально можливі втрати фактичного економічного капіталу. Резервування коштів під стресовий сценарій може виявитись надто затратним для банку. Більше того, стрес-тестування не може відповісти на запитання наскільки ймовірною є та чи інша стресова ситуація. Не зважаючи на це, макроекономічне стрес-тестування розподілу кредитного ризику по банківській системі дозволяє органам державного нагляду виявити фінансово слабкі банки і завчасно підготуватись до програм їх фінансового порятунку.

Оскільки кредитний ризик банку є складним за структурою і залежить від широкого асортименту кредитних інструментів з неоднорідними умовами обігу та використання, розробка єдиного методологічного підходу до стрес-тестування кредитного ризику — достатньо складний процес. Національний банк України в «Методичних рекомендаціях щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України» від 06.08.2009 р. здійснив спробу уніфікації стрес-тестів кредитного ризику банків [2]. На нашу думку, запропонована методологія є основою для подальшого розвитку стрес-тестування в Україні, однак потребує суттєвого вдосконалення, особливо в аспекті врахування різноманітності структурних характеристик кредитних портфелів (у розрізі типів позичальників та розмірів кредитів). Ризики корпоративних та роздрібних кредитних портфелів — основна, однак не повна складова загального кредитного ризику. До повноцінного процесу стрес-тестування пропонуємо включати також кредитний ризик, притаманний портфелям міжбанківських кредитів (відображає вплив на фінансовий стан банку дефолтів його банків-кореспондентів) та торговельним портфелям банків (відображає наслідки високої волатильності спреду за відсотковими ставками облігацій).

Більш необхідною методологічною задачею на сьогодні стає розробка інтегрованого підходу до стрес-тестування банків, який поєднував би в собі аналіз кількох основних видів ризиків, характерних для обраної національної банківської системи. Прикладом такого інтегрованого підходу може бути досвід Національного банку Австрії, який розробив і реалізував SRM-модель моніторингу системного ризику, що включає ринковий і внутрішній кредитний ризик, а також ризик міжбанківських взаємозв'язків [3]. Макроекономічні підходи стрес-тестування кредитного ризику, які де-факто застосовуються в Україні, є досить вузько направлені і значно слабше відображають вплив загального банківського ризику у порівнянні з інтегрованими методологіями розвинутих країн.

Список літератури

1. Guidance to Assess the Systemic Importance of Financial Institutions, Markets and Instruments: Initial Considerations / Report to the G20. — IMF, BIS, FSB — 2009. — 29 pgs.
2. Методичні рекомендації щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України. Затверджені постановою Правління НБУ від 06.08.09 р. № 460 [Електронний ресурс]. — Доступний з <http://www.rada.gov.ua>.
3. Systemic Risk Monitor: A Model for Systemic Risk Analysis and Stress Testing of Banking Systems / Boss M. et al // OeNB Financial Stability Report — 2006.